

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Վեհափառ Հայրապետի 1972 թվականի սեպտեմբեր 3 թվակիր կանոնական կոմիտեի մայիսի 22-ը հայտարարվել է «Յիշատակ աշխարհագորաց և զորավարացն հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտի 1918 ամի, վասն հաւատոյ և հայրենեաց:

Կատարի հոգեհանգիստ յեկեղեցիս Հայաստանեայց»:

Սարդարապատի ճակատամարտի վաթսուներկուերորդ տարեդարձի ոգեկոչումը այս տարի համընկավ Հոգեգալստյան տոնի կատարման հետ, կիրակի, մայիսի 25-ին:

Այս առթիվ Մայր տաճարում ս. պատարագ է մատուցում Տ. Գրիգորիս վարդապետ Բունիաթյանը:

Ժամը 12-ին Վեհափառ Հայրապետը հանդիսավորապես և եկեղեցական թափոքով առաջնորդվում է Մայր տաճար՝ ներկա լինելու օրվա եկեղեցական հանդիսություններին:

Մայր տաճարը լիքն է աղոթավոր հավատացյալների բազմությամբ:

Ս. պատարագը վեհությամբ շարունակվում է մինչև «Հայր մեր»: Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդվում է Ավագ սեղան՝ քարոզելու Հոգեգալստյան տոնի հոգևոր նշանակության մասին, առաջին քրիստոնեական եկեղեցու կազմակերպման տոնին, ապա ոգեկոչելու հիշատակը Սարդարապատի հերոսամարտի, որը մղվեց Ավարայրի նշանաբանով՝ «վասն հաւատոյ և վասն հայրենեաց»:

Զորավար Պողոս Փիրումյան

1918 թվականի մայիսի 22—26 օրերին հայ ժողովուրդը «մի մարդու նման ոտքի կանգնեց և արդար կռվի դաշտ իջավ նաև ի Սարդարապատ և հաղթեց... Հայ ժողովուրդը իր ողջ պատմությամբ մնաց հավատարիմ ազատատենչ Հայկին և քրիստոսասեր Վարդանին», նշում է Վեհափառ Հայրապետը. Իր վերոհիշյալ կանոնական կոմիտեում:

ՎԵՋԱՓՈՒՆ ԷՍՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈՁԸ
ՀՈԳԵԳԱՆՍՏՅԱՆ ՏՈՆԻ ԵՎ
ՍՍՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՎ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

(25 մայիսի 1980 թ.)

«Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սըր-
բոյ. ամէն»:

«Եւ լցան ամենեքեան Հոգով Սրբով»:

«Եվ բոլորը լցվեցին Սուրբ Հոգով»:

Սիրելի հավատացյալներ, այսօր մեր Սուրբ Եկեղեցին տոնախմբում է հիշատակը Սուրբ Հոգվի Գալստյան: Հոգեգալուստի տոնն է այսօր:

Մեր Տիրոջ և Փրկչի՝ Հիսուսի մահից և հրաշալի Հարությունից ու Համբարձումից հետո Նրա աշակերտները մնացել էին անմխիթար, մնացել էին մի տեսակ որբացած և տխուր, մուլմիս գուցե հուսահատված: Հին իմանում, թե ինչ պիտի անեն իրենք հիմա առանց Հիսուսի Քրիստոսի, որ նրանց ուսուցիչն էր, նրանց առաջնորդն էր և ոգևորողը:

Ահա այսպիսի հոգեկան տխուր և անմխիթար վիճակի մեջ էին գտնվում նրանք: Եվ հաճախ հավաքվում էին Վերնատան մեջ, մի շենքում համեստ և հիշում էին Հիսուսին, Նրա պատգամները, նրա խոսքերը և ապրում էին Նրա սուրբ հիշատակով: «Գործք առաքելոց» գրքում այդ օրերի դեպքերը գրի առած հեղինակը պատմում է, թե հիսուսներորդ օրը Հիսուսի Հարությունից հետո, երբ էլի հավաքվել էին Նրա աշակերտները և Աստվածամայրը՝ Մարիամ, Վերնատան մեջ հանկարծ պատահեց մի հրաշալի դեպք: Կարծես մի քամի փչեց, ասրտաց շենքը, երկինքը բացվեց, և իջան լուսեղեն կերպարանքի մերթն բոցեղեն լեզուներ, իջան ամեն մեկի գլխի վերև: Նրանք շփոթվեցին, զարհուրեցան և չհասկացան, թե ինչ է կատարվում: Բայց քիչ հետո, երբ սթափվեցին, նրանց հոգու աչքերը բացվեցին ու հասկացան, թե Հոգին Սուրբ էր իջել իրենց վրա: Այնինչ ինքը Հիսուս, Իր կենդանի ժամանակ խոստացել էր ասելով, թե եթե ինքը մեկնի այս աշխարհից և բարձրանա երկինք, ուղարկելու է մխիթարիչը՝ Հոգին Սուրբ:

Եվ առաքյալները ոգեշնչվեցին, հոգեպետ վերածնվեցին ու հասկացան, թե իրենց մեջ իջել է Հիսուսի Հոգու զորությունը, և իմացան, թե ինչ պիտի անեն հետ այսու: Այն է՝ գնալ աշխարհով մեկ, դեպի հյուսիս, հարավ, դեպի արևելք՝ տարածելու համար Հիսուսի Ավետարանը, Հիսուսի խոսքը:

Ահա այսպես սկսվեց մարդկային պատմության մոր մեկ շրջանը, երբ քալ առ

քալ, հաճախ բազում դժվարություններով, տարածվեց քրիստոնեությունը ամբողջ աշխարհում:

Հիսուս այնևս չկար աշխարհի վրա, բայց իջել էր Նրա հոգին, Նրա աստվածային շունչը: Եվ բոլոր նրանք, որ այդ շունչից հաղորդվում էին, նրանք վերածնվում էին, մոր մարդ էին դառնում և պայծառանում էին մտքով, հոգով և դառնում էին այս աշխարհի մեջ ապրող «լուստ որդիներ»:

Հիսուսի առաքյալներից երկուսը՝ Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս, որոնք ներկա էին Սուրբ Հոգվի գալստյան օրը Վերնատան մեջ և որոնք մուլմիս ըստացել էին շնորհները Ս. Հոգու, եկան և Հիսուսի Ավետարանը քարոզեցին նաև Հայաստան աշխարհում, մեր ժողովրդին, հայ ազգին: Այսպիսով, Ավետարանի սերմերը ցանվեցին և տարածվեցին հետզհետե նաև հայ ժողովրդի կյանքում: Եվ երբ հասավ ժամանակը, աստվածային տնօրինությամբ մեր ազգը քրիստոնյա դարձավ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի և Տրդատ թագավորի օրոք, Դ դարու սկզբին: Երբ կառուցվեց նաև այս տաճարը՝ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարը, կենտրոնը Հայոց քրիստոնեական հավատքի: Առաքյալների շունչը՝ Սուրբ Հոգին, տարածվեց նաև բոլոր նրանց վրա, ովքեր ընդունեցին Նոր Հավատքը բոլոր նրանց վրա, ովքեր մկրտվեցին քրիստոնյա: Ամբողջ հայ ազգը այդ օրվանից մերձնվեց աստվածային Սուրբ Հոգով: Մեր ժողովուրդըն էլ վերածնվեց, պայծառացավ մտքով և հոգով և սքանչելի գործեր կատարեց իր ողջ պատմության ընթացքում՝ մուլմ Սուրբ Հոգու ներշնչման և առաջնորդության ներքև: Մեր նախնիքների մեծագույն ստեղծագործությունը՝ հայ գրերի գյուտը, Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանությունը, հայ դպրության և գրականության ստեղծումը կատարվեցին հրաշալի պայմանների մեջ, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի շնորհիվ, որ ինքն էլ Ս. Հոգուց մեծ ներշնչվածը և ներշնչողը հանդիսացավ: Եվ տակավին բազում հիշատակության արժանի գործեր, բազում արիության գործեր, մուլմպես Ս. Հոգու զորությամբ կատարվեցին Հայոց աշխարհում:

Հիշենք մանավանդ Վարդանանց հերոսամարտը: Վարդան Մամիկոնյան, Քրիստոսի Ավետարանը ձեռքին և սուրը մյուս ձեռքին, գնաց դեպի Ավարայր՝ լցված մուլմ Սուրբ Հոգու զորությամբ և շնորհներով:

Պատմության ընթացքին մեր ժողովուրդը՝ հայ ազգը, ինչ որ կարողացավ ստեղծել իբրև մշակույթ, իբրև բարոյական ըմբռնություն և գաղափարախոսություն, իբրև հայրենասիրություն, այդ բոլոր արժեքները շաղախված էին Ս. Հոգու լույսով:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՎԵՀԱՐԱՆԻ ԾՔԱՄՈՒՏՔԻ ԱՌԱՋ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍ ԶՈՐԱՎԱՌ
ՊՈՂՈՍ ՓԻՐՈՒՄՅԱՆԻ ԴԱՏԵՐԻ ԹԱՄԱՐԱ ՓԻՐՈՒՄՅԱՆԻ ՀԵՏ

Նաև մեր օրերին, 1918 թվականին, երբ պատմական ճակատագրական դեպքերի հետևանքով Հայաստանում տիրում էր վտանգավոր կացություն, երբ Արևելահայաստանի ժողովուրդը մնացել էր մեռակ, անօգնական, իսկ իր դեմ կանգնած էին իր դարավոր թշնամին՝ թուրքական բանակները, որոնք 1915—1916 թվականներին բնաջնջել էին ողջ Արևմտահայաստանը, և անհատակվել էր շուրջ երկու միլիոն հայություն, ահա այդ նույն թշնամին որոշել էր բնաջնջել նաև արևելահայությունը և սպառնալիքով Հայաստանի դռներին էր կանգնած 1918 թվականի մայիս ամսի վերջերին:

Հայ ժողովուրդը, գիտակից այս ահավոր վտանգին, ուրքի կանգնեց հայրենասիրական բոցաշունչ մղումով: Հայոց արտերում արթնացավ Ավարայրի ոգին, հայ ժողովրդի հոգում բոցավառվեց նույն Սուրբ Հոգին, որ Վարդան Մամիկոնյանի հոգին էր եղել: Եվ նույն ոգեշնչումով հայ ժողովուրդը գնաց դեպի կոպի դաշտ՝ պաշտպանելու համար իր հավատքը, իր հայրենիքը և իր ազատությունը: Այդ կոպիները սկսվեցին մայիսի 22-ին: Մայիսի 25-ին տեղի ունեցավ վճռական ճակատամարտը Սարդարապատում, որտեղ հայերը թեև թվով շատ ավելի քիչ, ավելի վատ զինված և պատրաստված, սակայն իրենց ոգու հզորությամբ, իրենց հերոսական հայրենասիրությամբ կարողացան փախուստի մատնել թշնամի բանակները:

Հրաշալի մի հաղթանակ արձանագրեց հայ ժողովուրդը, որով Արևելահայաստանը փրկվեց մահվան անդունդից: Կոպիներ տեղի ունեցան նաև Ղարաքիլիսեում, Բաշ-Ապարանում, որոնք նույնպես հաղթությամբ ավարտվեցին: Այսպիսով բոլոր ճակատների վրա հայերը հաղթեցին և ազատեցին իրենց հայրենիքը ստույգ վտանգից: Այդ կոպիներին մասնակցեց ամբողջ հայ ժողովուրդը՝ իր բոլոր հատվածներով, նույնիսկ երեխաներ և կանայք օգնության հասան: Սարդարապատի ճակատամարտի հրամանատարը, գլխավոր հերոսը եղավ գորավար Պողոս Փիրումյանը, որի անունը ոսկի տառերով արձանագրված է մեր պատմության մեջ:

Այդ կոպիների շարքերում հայերի կողքին կոպեցին նաև ռուս բազմաթիվ քաջարի սպաներ:

Մենք չենք կարող մոռանալ, որ այդ հերոսամարտում իրենց պատվի բաժինը բերին նաև հայ հոգևորականները, Ս. Էջմիածնի միաբաններից շատերը իրենց գլուխ ունենալով Գարեգին եպիսկոպոս և Զավեն եպիսկոպոս, բազմաթիվ վարդա-

պետներ, շատ քահանաներ, որոնք գնացին դեպի Սարդարապատ, և նրանց մասնակցությունն էլ իր դերը կատարեց ընդհանուր հաղթանակի գործը գլուխ բերելու համար: Սարդարապատի հաղթանակը համայն հայ ժողովրդի քաջության, զոհաբերության, հավատքի, Սուրբ Հոգու ներշնչանքի արդյունքն է:

Մենք, որ ապրում ենք այսօր մեր մայր հայրենիքում, խաղաղ ու ապահով, պետք չէ մոռանալ, որ այսօրվա մեր հայրենիքի հիմքերը դրվեցին 1918 թվականին, մայիսյան այդ օրերին, երբ հռչակվեց Հայաստանի հանրապետությունը և ապա երկու տարի հետո վերջնական ապահովության և խաղաղության հունի մեջ մտավ նա սովետական կարգերի հաստատումով, 1920 թվականի նոյեմբերին:

Այսպիսով, ահավաճի, վաթսուն և երկու տարիներ է ի վեր մեր հայրենիքը հետըզհետե աճում է, բարգավաճում, զորանում և ծաղկում մանավանդ իր հայրենաշինությամբ և իր ազգային մշակույթի ծաղկումով:

Մենք բոլորս երախտապարտ ենք մեր նախնիքներին, որոնք իրենց հերոսական ճիգերով և զոհաբերությամբ փրկեցին Արևելահայաստանը՝ մեր օրերի ամենայն հայոց սուրբ հայրենիքը:

Օրինակ վերցնելով մեր նախնիքներից, այսօր մենք բոլորս, բոլոր հայ ժողովրդի զավակները, պետք է գուրգուրանք մեր ներկա հայրենիքի կյանքի և ապագայի վրա, պետք է ամեն մեկս մեր պարտքը կատարենք հայրենիքի հառաջդիմության և ծաղկումին համար, պետք է ամեն մեկս մաղթենք և աղոթենք, որ աշխարհում միշտ լինի խաղաղություն, ամբողջական և վերջնական, որպեսզի մեր ազգը փոքրիկ այլևս երբեք ու երբեք չկանգնի վտանգների և սպառնալիքների առջև, և նա այս արևի տակ, երբայրական ազգությունների հետ ձեռք-ձեռքի տված, դիմի դեպի իր առավել պայծառ, առավել լուսավոր ապագան:

Թող Աստված լուսավորի հոգիները բոլոր մեր նահատակ զավակներին:

Թող Աստված օրհնի մեր մայր հայրենիքը և մեր հայ ժողովուրդը, որ ի Հայաստան և որ ի սփյուռն աշխարհի, և հաջողությամբ պսակի մեր ազգի առաքելությունը այս աշխարհում, միշտ ներշնչանքով Սուրբ Հոգու շնորհներին:

«Մեր եւ խաղաղութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ եւ ընդ ամենեւեւանդ. ամէն»:

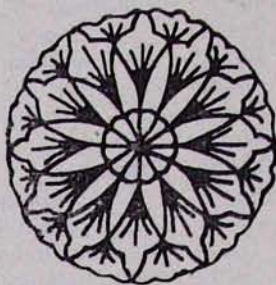
Հավարտ ու պատարագի Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ «կատարի

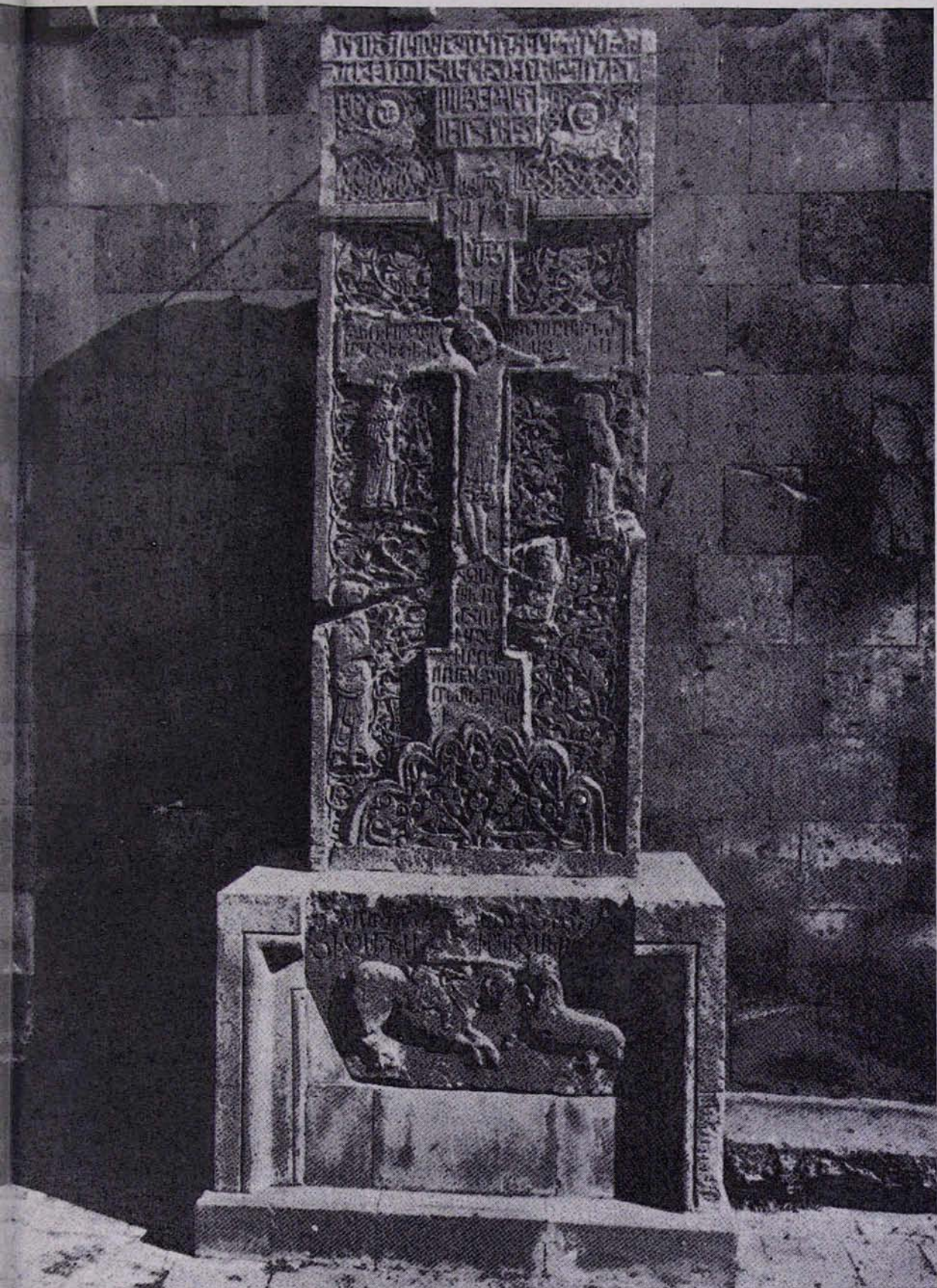
հոգեհանգիստ» ի ներկայության խոունե-
րամ բազմության:

Ս. պատարագին և հոգեհանգստյան արարողությանը ներկա է նաև Սարգսրապատի հերոսամարտի հրամանատար և գլխավոր հերոս զորավար Պողոս Փիրումյանի դուստրը՝ թիֆլիսաբնակ տիկին Թամարա Փիրումյանը՝ իր դստեր հետ:

Ս. պատարագի և եկեղեցական հանդի-

սության ավարտին Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդվում է Վեհարան, ուր տիկին Թամարա Փիրումյանը երախտագիտության ջերմ խոսք է ուղղում Հայոց Հայրապետին այն մասին, որ ինքը մեծապես մխիթարված է իր հերոս հոր հիշատակի ոգեկոչումով և հոգեհանգստյան արարողության կատարմամբ:

Հիօթան ՄԱՄԻԿՈՆ ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆԻ ԿԱՆԳՆԵՑՐԱԾ «ԱՄԵՆԱԲՐԿԻՉ» ԽԱՉՔԱՐԸ՝ ԻՐ ԾՆՈՂՆԵՐԻ ԳՐԻԳՈՐԻ
 ԺԵՎ ՄԱՄՔԱՆԻ ՀԻԾԱՏԱԿԻՆ: ԿՅԱՆՔԻ ՀԱՎԵՐԺԱՑՈՒՄՆ ԻՄԱՍՏԱՎՈՐՈՂ ԲՈՒՄԱ-ՊՏՂԱՑԻՆ ՆՐԱՄՀՅՈՒՄ
 ԲԱՆԴԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱ ԿԵՐՏՎԵԼ Է ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԽԱՉԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ: ՍՈՒՑՆ ԽԱՉՔԱՐՆ ՈՒՐԾ ԳԱՎԱՌԻ
 ՄԱՆԿՈՒՄ ԳՅՈՒՂԻՑ Է ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ: